

Krajowa Sieć
Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2007-2013

Plan działania

Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich
na lata 2014-2015

PODSEKRETARZ STANU

Tadeusz Nalewajk

17 luty 2015 r.

Wprowadzenie

Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich w Polsce rozpoczęła działalność w 2008 roku. Głównym celem działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich jest wsparcie wdrażania polityki rozwoju obszarów wiejskich oraz identyfikacja, analiza, rozpowszechnianie oraz wymiana informacji i wiedzy w tym zakresie wśród wszystkich zainteresowanych partnerów na poziomie lokalnym, regionalnym oraz wspólnotowym.

Prawie sześć lat funkcjonowania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w Polsce pokazało, że zbudowana sieć dobrze służy przepływowi informacji pomiędzy instytucjami i organizacjami zaangażowanymi w działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. KSOW stała się forum aktywnej wymiany wiedzy o dobrych praktykach i doświadczeniach we wdrażaniu programów i projektów służących zrównoważonemu rozwojowi obszarów wiejskich. Sieć wspiera także administrację rządową i samorządową w realizacji zadań z zakresu rolnictwa i obszarów wiejskich realizowanych zarówno w ramach PROW 2007 – 2013, jak i programów operacyjnych polityki spójności.

Analizy sprawozdań z wykonania planów działania KSOW pokazują, że systematycznie z roku na rok następuje wzrost aktywności KSOW w Polsce. W ramach realizacji „*Planu działania KSOW na lata 2010-2011*” zorganizowano: 227 szkoleń i seminariów, 288 konferencji, seminariów i innych spotkań, 124 różnego rodzaju konkursów, 94 wizyt studyjnych, uczestniczono w 160 imprezach targowych i wystawienniczych promując produkty regionalne. Z zebranych w trybie roboczym cząstkowych informacji z realizacji „*Planu działania KSOW na lata 2012-2013*”, wynika, że w ostatnich dwóch latach nastąpiło dalsze przyspieszenie aktywności KSOW. Według stanu na dzień 28 lutego 2013r w ramach realizacji planu działania zorganizowano: 332 szkolenia, 368 konferencji, seminariów i innych spotkań, 148 różnego rodzaju konkursów, 114 wyjazdów studyjnych. Ponadto uczestniczono w 158 imprezach targowych promujących produkty regionalne.

Działalność KSOW dobrze służy integracji środowisk wiejskich, co przekłada się między innymi na podniesienie poziomu aktywności mieszkańców wsi, podniesienie ich świadomości i wiedzy w zakresie m.in. dziedzictwa kulturowego, świadomości w zakresie ochrony środowiska oraz inicjowania przedsięwzięć społeczno – gospodarczych. Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich powiązana z siecią europejską, jest ważnym instrumentem wymiany informacji o realizacji projektów służących rozwojowi obszarów wiejskich, pomiędzy państwami członkowskimi UE oraz na poziomie krajowym, lokalnym i regionalnym. Zapewnienie mieszkańcom wsi, korzystającym z pomocy w ramach programów UE, informacji o najlepszych projektach finansowanych ze środków UE, pomaga beneficjentom w wyborze najlepszych decyzji inwestycyjnych, zapewniających zrównoważony i wielofunkcyjny rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich oraz zachowanie piękna krajobrazu. Pomagają w tym także organizowane w ramach KSOW liczne szkolenia sympozja, konferencje i wyjazdy studyjne.

KSOW stała się też jednym z ważniejszych promotorów ochrony dziedzictwa kulturowego, kulinarnego i tradycji na obszarach wiejskich. Sekretariaty regionalne organizują wiele ciekawych imprez związanych m.in. z zachowaniem zwyczajów i kultywowaniem obrzędów regionalnych np. adwentowych, wigilijnych, bożonarodzeniowych czy wielkanocnych. Specjalnie dla dzieci i młodzieży organizowane są konkursy malarskie i fotograficzne oraz olimpiady o tematyce rolniczej i wiedzy o Unii Europejskiej. Ochrona dorobku kulturalnego polskiej wsi oraz kultywowanie tradycji i obyczajów jest ważnym czynnikiem aktywizacji mieszkańców wsi. Jest to także istotny element wspierania rozwoju turystyki wiejskiej i

agroturystyki oraz pełnienia przez obszary wiejskie funkcji osiedleńczych. Należy podkreślić, że działania związane z poprawą jakości życia na obszarach wiejskich, ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazowego, w tym także tradycji lokalnych i dziedzictwa kulinarnego zapobiegają degradacji wsi i są drogą do jej zrównoważonego rozwoju oraz aktywnego udziału mieszkańców w życiu swoich wsi.

W ramach działalności KSOW funkcjonuje portal internetowy, udostępniony dla użytkowników pod adresem www.ksow.gov.pl. Portal jest podstawowym narzędziem służącym do efektywnego i szybkiego przekazywania informacji i wiedzy na temat rozwoju obszarów wiejskich w Polsce i w Europie oraz budowania sieci kontaktów pomiędzy partnerami sieci i innymi podmiotami zaangażowanymi w działania na rzecz rozwoju wsi.

Strona KSOW administrowana jest na bieżąco, dzięki czemu informacje, które znajdują się na stronie głównej są zawsze aktualne i odzwierciedlają bogaty kalendarz wydarzeń, w które zaangażowany jest zarówno Sekretariat Centralny, sekretariaty regionalne oraz partnerzy KSOW. Portal zawiera bardzo wiele cennych informacji zarówno dla instytucji, które już zaangażowane są w pracę na rzecz rozwoju obszarów wiejskich jak również dla podmiotów, które dopiero chcą stać się partnerami KSOW. Jest między innymi źródłem informacji w zakresie m.in. działalności, Lokalnych Grup Działania, Grup Producentów Rolnych. Posiada między innymi forum dyskusyjne służące zamieszczaniu opinii, użyteczne linki do innych stron i bogate bazy danych.

Od oku 2010 raz na kwartał wydawany jest Biuletyn KSOW, który także jest dostępny na portalu KSOW. Podjęte działania związane z wydawaniem Biuletynu KSOW w ramach zadań Sekretariatu Centralnego KSOW w Polsce wpisują się w ogólną politykę rozwoju sieci obszarów wiejskich w krajach UE. Praktyka pokazała, że Biuletyn KSOW służy przede wszystkim lepszemu przepływowi informacji pomiędzy instytucjami i organizacjami zaangażowanymi na rzecz budowy sieci obszarów wiejskich w Polsce. Biuletyn stał się także forum aktywnej wymiany dobrych praktyk, wiedzy i doświadczeń na temat wdrażania programów i projektów służących zrównoważonemu rozwojowi obszarów wiejskich. Na łamach Biuletynu prezentowane są również informacje o efektach współpracy z partnerami KSOW.

Od samego początku, w działalności KSOW w Polsce, bardzo ważną rolę odgrywają kobiety. Kobiety są uczestniczkami wielu projektów specjalnie dla nich przygotowanych jak np. projekt sieciowy „Szkoła liderki rozwoju lokalnego”. Kobiety są też w większości uczestniczkami projektów związanych z zachowaniem zwyczajów i kultywowaniem obrzędów regionalnych np. adwentowych, wigilijnych, bożonarodzeniowych czy wielkanocnych oraz promujących tradycję kulinarną poszczególnych regionów. Mają również znacznie większy udział w organizowanych przez KSOW różnych konkursach.

Od stycznia 2012 roku zadania zapisane w planie działania na szczeblu centralnym realizuje Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA, która przejęła część zadań Sekretariatu Centralnego KSOW. Na mocy umowy zawartej w dniu 6 października 2011 r. pomiędzy Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi a Fundacją Programu Pomocy dla Rolnictwa FAPA, Minister powierzył Fundacji wykonywanie zadań Sekretariatu Centralnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w zakresie zapewnienia funkcjonowania KSOW.

Zgodnie z zawartą umową wykonywanie przez FAPA zadań SC KSOW obejmuje:

- 1) identyfikację podmiotów o ogólnokrajowym zasięgu działania, z którymi współpracuje się w ramach KSOW;
- 2) zapewnienie w ramach KSOW wymiany informacji i doświadczeń na temat rozwoju obszarów wiejskich;
- 3) realizację planu działania w zakresie dotyczącym zadań Sekretariatu Centralnego;
- 4) zapewnienie współpracy z komitetem koordynacyjnym Europejskiej Sieci, o którym mowa w art.

1 ust. 1 decyzji 2008/168/WE, oraz współpracy międzynarodowej z krajowymi sieciami rozwoju obszarów wiejskich funkcjonującymi w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej i współpracy międzynarodowej z innymi podmiotami;

- 5) zapewnienie obsługi posiedzeń Grupy Roboczej ds. KSOW;
- 6) przygotowanie projektu rocznego sprawozdania z realizacji planu działania w zakresie dotyczącym zadań Sekretariatu Centralnego;
- 7) współdziałanie w kontroli działań realizowanych w planie działania w województwie.

Fundacja realizuje plan działania zgodnie z procedurą opracowaną przez FAPA na podstawie wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Zgodnie z tymi wytycznymi, Fundacja prowadzi nabór wniosków na projekty realizowane w ramach planu działania.

Plan działania KSOW na lata 2014-2015 stanowi kolejny istotny krok w rozpoczętym w 2007 roku procesie budowy Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. Nadrzędną misją opracowanego planu jest służyć przede wszystkim lepszemu przepływowi informacji pomiędzy instytucjami i organizacjami zaangażowanymi w działania na rzecz polskiej wsi i jej mieszkańców. Opracowany plan wesprze także przygotowanie do realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, przede wszystkim w zakresie poprawy konkurencyjności rolnictwa w tym w zakresie wdrażania innowacyjnych rozwiązań w sektorze rolno-spożywczym, zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi oraz rozwoju terytorialnego obszarów wiejskich.

W proces ustalania i realizacji Planu działania KSOW na lata 2014-2015 włączonych zostało wiele podmiotów, aktywnie zaangażowanych w rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich, a przede wszystkim organizacje branżowe, izby rolnicze, instytuty resortowe, organizacje pozarządowe, jednostki badawczo-rozwojowe, ośrodki doradztwa rolniczego oraz samorządy województw, gmin i powiatów. Sekretariaty regionalne KSOW, przygotowując swoje propozycje do Planu Działania KSOW, zwracały szczególną uwagę na potrzebę należytego przeprowadzenia konsultacji społecznych projektów planów tak, aby w pełni odzwierciedlały one potrzeby społeczności w regionach. W lutym i marcu br. przeprowadzone zostały konsultacje z partnerami instytucjonalnymi i nieinstytucjonalnymi Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w celu pozyskania propozycji priorytetów/obszarów tematycznych, które powinny być realizowane w ramach kolejnego Planu działania w latach 2014-2015. Łącznie konsultacje przeprowadzono wśród 2074 partnerów. Odpowiedzi z propozycjami priorytetów/obszarów tematycznych przesłało 187 partnerów. Większość partnerów wskazała na potrzebę realizacji priorytetów dotyczących rozwoju przedsiębiorczości, w tym agroturystyki i turystyki na obszarach wiejskich. Wskazano również na konieczność wsparcia działań na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa oraz tradycji kulturowej polskiej wsi. Istotnym priorytetem, z punktu widzenia partnerów sieci, jest dalsze wspieranie Lokalnych Grup Działania poprzez podnoszenie ich umiejętności w zakresie zarządzania projektami oraz opracowywania i wdrażania lokalnych strategii rozwoju. Ponadto partnerzy wskazali na wagę takich obszarów jak zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, ochrona środowiska, innowacyjność, odnawialne źródła energii oraz promocja produktu lokalnego i regionalnego. Horyzontalnym priorytetem, który został wskazany przez wszystkich partnerów jest realizacja Wspólnej Polityki Rolnej po 2013 roku. Przyjęty tryb pracy pozwolił na zidentyfikowanie wielu ciekawych inicjatyw na wszystkich poziomach: lokalnym, regionalnym i centralnym. Na podstawie zgłoszonych propozycji opracowany został „Planu Działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2014-2015”.

1. PRIORYTETY

W latach 2014-2015 kontynuowane będą działania realizujące główne cele Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich określone w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 oraz priorytety określone w wyniku konsultacji z partnerami instytucjonalnymi i nieinstytucjonalnymi Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. Opracowany plan wesprze także wdrażanie i realizację nowego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Sekretariat Centralny przygotował projekt pięciu priorytetów dla realizacji celów w ramach działań Planu Działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2015 w oparciu o zebrane propozycje przekazane przez sekretariaty regionalne oraz partnerów KSOW. Przyjęte priorytety odzwierciedlają najważniejsze wyzwania stojące przed polityką rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa w najbliższych latach. W dniu 18 kwietnia 2013 r. Grupa Robocza ds. Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich przyjęła poniżej wymienione priorytety, które stanowiły podstawę dla przygotowania projektów planów działania na poziomie centralnym i wojewódzkim i będą podstawą do wyboru i realizacji zadań w ramach Planu działania KSOW na lata 2014-2015:

1. Wzmacnianie efektywności zadań realizowanych przez lokalne grupy działania (LGD), w tym aktywizacji społeczności wiejskiej oraz opracowywania i realizacji lokalnych strategii rozwoju

Doświadczenia zdobyte podczas realizacji osi IV Leader w ramach PROW 2007-2013 pokazują, że potrzebne jest dalsze wspieranie lokalnych grup działania w celu zwiększenia efektywności realizowanych przez nie działań. Wskazana jest także potrzeba dalszej aktywizacji mieszkańców obszarów wiejskich, a szczególnie partnerów gospodarczych w celu pełnej realizacji lokalnych strategii rozwoju. Zwiększenie wiedzy i umiejętności LGD w zakresie przygotowania lokalnych strategii rozwoju będzie miało wpływ na przygotowanie LGD i lokalnych społeczności do nowego okresu programowania 2014-2020. Ponadto konieczne jest podnoszenie umiejętności LGD w zakresie zarządzania projektami oraz wykorzystywania narzędzi aktywizacji społeczności lokalnych.

W ramach priorytetu realizowane będą przede wszystkim działania w formie szkoleń, warsztatów i bezpośredniego doradztwa. Dodatkowo w celu aktywizacji lokalnych społeczności i partnerów społeczno-gospodarczych organizowane będą lokalne i regionalne spotkania, konferencje oraz wydarzenia lokalne i regionalne (targi, wydarzenia lokalne powiązane z historią i tradycją danego obszaru, konkursy) sprzyjające integracji społecznej i zwiększające aktywność mieszkańców i przedsiębiorców na danym obszarze oraz promujące efekty realizacji lokalnych strategii rozwoju.

Wskaźniki:

336 lokalnych grup działania, które uczestniczyły w szkoleniach

16 szkoleń podnoszących umiejętności LGD w zakresie przygotowywania i wdrażania lokalnych strategii rozwoju.

16 szkoleń podnoszących wiedzę i umiejętności LGD w zakresie przygotowywania i zarządzania projektami.

35 projektów zgłoszonych przez LGD do realizacji w ramach Planu Działania dotyczących aktywizacji społeczności lokalnych.

2. Promowanie rozwoju przedsiębiorczości, w tym rolniczej na obszarach wiejskich oraz wspólnych form działalności gospodarczej ze szczególnym uwzględnieniem agroturystyki i turystyki wiejskiej.

Warunkiem rozwoju obszarów wiejskich jest rozwój wszelkich form przedsiębiorczości prowadzących do tworzenia nowych miejsc pracy, a także dywersyfikacji dochodów ludności wiejskiej. Działania promujące rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich oraz promocja wspólnych form działalności rolniczej, w tym spółdzielczości i grup producentów rolnych, dają ogromną szansę mieszkańcom obszarów wiejskich na poprawę ich bytu. Niskie dochody, wynikające z niedostatecznego wykorzystania zasobów pracy rodzin wiejskich, to podstawowy problem społeczno-ekonomiczny. Rolnictwo absorbuje coraz mniejszy zasób siły roboczej. W związku z tym ciężar zatrudnienia wiejskich zasobów pracy powinny przejmować działalności nierolnicze. Z tego punktu widzenia szczególnie istotne jest wszechstronne wsparcie dla procesu tworzenia pozarolniczych miejsc pracy na wsi oraz ułatwiania zatrudnienia w lokalnych ośrodkach miejskich dla mieszkańców wsi. Pobudzenie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich pośrednio wpływa także na możliwość koncentracji produkcji rolniczej i przejście ludności związanej z rolnictwem do pracy w innych sektorach gospodarki, a co za tym idzie – tworzy warunki dla przekształceń wewnątrz sektora rolnego, w tym zwłaszcza redukcji bezrobocia ukrytego, powiększania arealu gospodarstw rolnych, ich modernizacji, poprawy konkurencyjności i ukierunkowania rynkowego produkcji. Rozwój wspólnych form działalności rolniczej i związanej z obrotem i przetwórstwem rolno-spożywczym, w tym spółdzielczości i grup producentów rolnych wzmocni natomiast konkurencyjność rolnictwa i zapewni zwiększenie zysków z działalności rolniczej dotychczas przejmowanych przez inne organizacje niezwiązane bezpośrednio z produkcją rolniczą.

Bogactwo natury, krajobrazy, tradycje kulturowe polskiej wsi stanowią dobrą bazę dla rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej. Niezbędna jest więc kontynuacja działań podjętych w okresie 2012-2013 wspierających rozwój lokalny na obszarach wiejskich poprzez promocję i upowszechnianie wiedzy na temat rozwoju turystyki, w tym agroturystyki oraz promocję tradycyjnych produktów lokalnych i regionalnych. Wymiana doświadczeń w zakresie rozwoju turystyki wiejskiej oraz promocji produktu tradycyjnego i lokalnego pozwoli na efektywne wykorzystanie zasobów regionalnych i lokalnych w tym zakresie, co przyczyni się do poprawy dochodów rolników i mieszkańców wsi.

Dodatkowo promocja żywności wysokiej jakości będzie zachęcać konsumentów do spożywania produktów żywnościowych wysokiej jakości produkowanych w Polsce.

W ramach priorytetu będą realizowane przede wszystkim działania służące wymianie doświadczeń i dobrych praktyk w realizacji projektów z zakresu tworzenia nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich, tworzenia i rozwijania przedsiębiorstw, wspólnych form działalności rolniczej i związanej z obrotem i przetwórstwem rolno-spożywczym, w tym spółdzielczości i grup producentów rolnych. Dodatkowo podejmowane będą działania w celu zwiększenia wiedzy i umiejętności mieszkańców obszarów wiejskich (rolników, młodzieży, przedsiębiorców oraz podmiotów prowadzących wspólne formy działalności rolniczej) w zakresie przygotowywania i wdrażania projektów dotyczących tworzenia i rozwijania mikroprzedsiębiorczości, prowadzenia wspólnych form działalności rolniczej w tym grup producentów rolnych i spółdzielni.

Ponadto organizowane będą różnego typu formy promocji (targi, wystawy, jarmarki i inne) produktów lokalnych i regionalnych oraz żywności wysokiej jakości.

Wskaźniki:

48 zidentyfikowanych dobrych praktyk w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy, tworzenia i rozwoju przedsiębiorczości, prowadzenia wspólnych form działalności rolniczej.

40 zorganizowanych seminariów/konferencji dotyczących tematyki z zakresu tworzenia nowych miejsc pracy, tworzenia i rozwoju przedsiębiorczości, prowadzenia wspólnych form działalności rolniczej.

1000 osób / mieszkańców obszarów wiejskich (rolników, młodzieży, przedsiębiorców oraz podmiotów prowadzących wspólne formy działalności rolniczej) uczestniczących w organizowanych w ramach priorytetu przedsięwzięciach.

3. Promocja zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich

Urozmaicony krajobraz obszarów wiejskich w Polsce, charakteryzujący się występowaniem bogactwa gatunków roślin i zwierząt, stanowi o walorach pozaprodukcyjnych wsi i rolnictwa w Polsce. Różnorodność kulturowa i przyrodnicza polskiej wsi może być traktowana jako szczególna wartość, godna zachowania i pielęgnacji. Dlatego też tak ważne jest, aby rozwój obszarów wiejskich odbywał się w sposób zrównoważony. Rozwój ten odbywa się w oparciu zarówno o środki własne mieszkańców wsi jak też w ramach programów Polityki Spójności i WPR. Wdrażanie programów oraz realizacja inwestycji prywatnych wpływają na zmiany w sposobie użytkowania ziemi i strukturze krajobrazu. Są to zmiany dynamiczne, które odbywają się także w obrębie rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Nierozważne gospodarowanie przestrzenią może przynieść niekorzystne skutki zarówno dla rolnictwa, jak i dla środowiska.

Pojawienie się nowych wyzwań związanych z koniecznością łagodzenia skutków zmian klimatu, rozwoju źródeł energii odnawialnych, racjonalnego zarządzania zasobami wodnymi i ochrony różnorodności biologicznej powoduje, że promocja dobrych praktyk w ramach drugiego filara WPR nabiera nowego wymiaru.

W celu zapewnienia ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego konieczne jest potrzeba kontynuacji działań wspierających wysiłki społeczności wiejskich na rzecz zachowania unikalności kulturowej krajobrazu wiejskiego, konserwacji typowych zabudowań lokalnych, ochrony tradycji i dziedzictwa kulturowego. Trzeba dbać również o edukację młodego pokolenia w tym zakresie. Równocześnie należy prowadzić działania zapobiegające zanikaniu śladów dziedzictwa i tradycji na naszej wsi. Należy szeroko promować polską wieś i jej bogactwo kulturowe. Chociażby po to, by obszary wiejskie odwiedzało więcej turystów. Kultywowanie tradycji i zachowanie obyczajów jest także czynnikiem integracji społeczności wiejskiej.

Wzmocnienie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich jest również nieodzowne, w celu spotęgowania wysiłków w dziedzinie innowacyjności tak, aby sprostać nowym wyzwaniom dotyczącym ochrony środowiska naturalnego włączając w to promocję odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw drugiej generacji.

Biorąc powyższe pod uwagę należy w ramach Sieci realizować działania z zakresu identyfikowania i rozpowszechniania najlepszych praktyk w realizacji projektów dotyczących zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowego polskiej wsi oraz zachowania i ochrony środowiska i krajobrazu przyrodniczego i bioróżnorodności. Ponadto w okresie 2014-2015 będą kontynuowane, przede wszystkim na szczeblu regionalnym, działania upowszechniające najlepsze praktyki w zakresie przygotowywania i realizacji projektów z zakresu rolnictwa i rewitalizacji społeczno-gospodarczej obszarów wiejskich w oparciu o publikacje oraz portal internetowy KSOW.

Równocześnie w ramach powyższego priorytetu będą podejmowane działania informacyjno-szkoleniowe rozpowszechniające wiedzę oraz podnoszące umiejętności mieszkańców obszarów wiejskich, lokalnych i regionalnych instytucji publicznych, organizacji

pozarządowych w planowaniu i realizacji przedsięwzięć z zakresu ochrony i rewitalizacji krajobrazu kulturowego polskiej wsi oraz ochrony i zachowania środowiska przyrodniczego i bioróżnorodności. Celem tych działań będzie przygotowanie wszystkich interesariuszy zamieszkujących i pracujących na obszarach wiejskich do realizacji projektów w ramach nowego programu rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014-2020.

Wskaźniki:

18 zidentyfikowanych dobrych praktyk w zakresie zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowego polskiej wsi oraz zachowania i ochrony środowiska i krajobrazu przyrodniczego i bioróżnorodności.

5 zorganizowanych seminariów/szkoleń z zakresu planowania i realizacji projektów/strategii dotyczących ochrony i rewitalizacji krajobrazu kulturowego oraz ochrony i zachowania środowiska przyrodniczego i bioróżnorodności.

1000 osób/mieszkańców obszarów wiejskich, lokalnych i regionalnych instytucji publicznych, organizacji pozarządowych uczestniczących w organizowanych seminariach/szkoleniach konferencyjnych.

4. Zwiększenie konkurencyjności polskiego rolnictwa i obszarów wiejskich poprzez wzmocnienie i rozwój powiązań partnerów i promocję współpracy partnerów społeczno-gospodarczych przy wykorzystaniu narzędzi internetowych.

Jednym z istotnych czynników rozwojowych w obecnych czasach jest przepływ informacji i szeroka dostępność wiedzy. Możliwość zapewnienia szerokiego dostępu do informacji i jej szybkiego przepływu dają narzędzia internetowe. Coraz szybszy rozwój tych narzędzi pozwala na skuteczne docieranie z informacją do szerokiego kręgu odbiorców, jak również na interaktywne formy komunikacji z poszczególnymi grupami interesariuszy. Jednocześnie Internet przyczynia się do rozwoju nowych form promocji produktów oraz nowych form działalności gospodarczej. Wykorzystanie tego instrumentu w celu zwiększenia dynamiki rozwoju obszarów wiejskich jest coraz powszechniejsze. Należy podkreślić, że rozwój narzędzi internetowych będzie przyczyniał się do aktywizacji partnerów społeczno – gospodarczych, zwiększy dynamikę współpracy pomiędzy partnerami sieci, jak również zapewni skuteczniejszy dostęp do informacji. Realizacja projektów służących rozwijaniu i budowie nowych narzędzi internetowych będzie mieć wpływ na efektywne i prawidłowe wdrażanie polityki rozwoju obszarów wiejskich. Zapewnienie aktywnej wymiany informacji o programach wspierających rozwój obszarów wiejskich, wyszukiwania partnerów w celu realizacji wspólnych projektów, jak również możliwość promocji produktu lokalnego i regionalnego będzie miało ogromne znaczenie dla przygotowania i wdrażania programów w perspektywie finansowej 2014-2020 pozwala na skuteczne dotarcie do różnych grup interesariuszy z pewną i aktualną informacją, szybkiego. Jednym z ważnych elementów służących spełnianiu przez KSOW jest rola komunikacji poziomej w Sieci, co zapewnia między innymi portal KSOW.

W ramach planu działania będą podejmowane przedsięwzięcia z zakresu tworzenia i rozwoju narzędzi internetowych, które przyczynią się do aktywizowania partnerów sieci oraz wzmocnienia ich wiedzy i umiejętności w zakresie realizacji projektów na obszarach wiejskich. Szczególnie istotne jest kontynuowanie modernizacji już istniejących narzędzi internetowych w obrębie portalu KSOW. Pozwoli to na skuteczniejszą wymianę informacji i wiedzy oraz aktywniejsze nawiązywanie współpracy pomiędzy partnerami sieci. Dodatkowo w ramach priorytetu realizowane będą działania wspierające wykorzystywanie narzędzi internetowych przez rolników, przedsiębiorców i małe społeczności wiejskie w celu zapewnienia zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich.

Wskaźniki:

1 zmodernizowanych narzędzi dostępnych na portalu KSOW.

1 nowe narzędzie internetowe udostępnionych na portalu KSOW.

3 strony/portale informacyjne dotyczące obszarów wiejskich, rolnictwa, promocji produktów lokalnych/regionalnych i żywności wysokiej jakości.

200 osób/ rolników, przedsiębiorców i mieszkańców obszarów wiejskich uczestnicząca w szkoleniach/seminariach dotyczących wykorzystywania narzędzi internetowych dostępnych na portalu KSOW.

5. Promocja wspólnych form działania na rzecz innowacyjności w sektorze rolno – spożywczym i na obszarach wiejskich.

Innowacyjność to ważny czynnik stymulujący rozwój obszarów wiejskich. Mówiąc o innowacyjności na obszarach wiejskich mamy na myśli nie tylko nowe wynalazki i nowoczesne technologie. Innowacyjność może przyjmować wiele różnych form, w tym m.in.:

- Nowe metody pracy: może to dotyczyć stosowania rozwiązań w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, które wykorzystują nowe idee; wykorzystania nowych technik; koncentracji na rynkach alternatywnych, nawiązywania współpracy pomiędzy różnymi sektorami i różnymi podmiotami poprzez nowe metody sieciowe, wspierania grup priorytetowych, lub znajdowania nowych rozwiązań dla społecznych, ekonomicznych i środowiskowych wyzwań.
- Tworzenie nowych produktów i usług: są one często wynikiem testowania innowacyjnych metod pracy i mogą zostać stworzone na drodze stosowania nowych lub oryginalnych technik, modeli współpracy, technologii, procesów, badań i myślenia.
- Dostosowywanie sprawdzonych rozwiązań do nowych warunków: uważa się, że to jest to również skuteczny sposób na innowacyjny rozwój obszarów wiejskich w skali lokalnej. Tego typu działania innowacyjne są często ułatwiane przez przepływ wiedzy pomiędzy regionami i Państwami Członkowskimi.

Polityka rozwoju obszarów wiejskich UE bierze pod uwagę znaczenie wszystkich powyżej wskazanych form innowacji i w związku z tym w ramach PROW dostępne są również działania wspierające innowacyjność biznesu, organizacji i indywidualnych podmiotów. Wszystkie działania PROW oraz projekty realizowane w ramach programu powinny przyczyniać się do zwiększania innowacyjności.

W następnej perspektywie finansowej (2014-2020) jeszcze większy nacisk położony zostanie na innowacyjność, a także utworzone zostanie „Europejskie Partnerstwo w zakresie Innowacyjności (EPI) dla Produktywności i Zrównowazenia w Rolnictwie”. Celem EPI jest usunięcie luki we współpracy pomiędzy jednostkami naukowo - badawczymi a rolnikami i przedsiębiorcami działającymi na terenach wiejskich. Ponadto w projekcie rozporządzenia w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich zaprojektowano nowe działanie „Współpraca” (art.36 projektu rozporządzenia), którego celem jest wsparcie rozwoju lokalnych partnerstw trójsektorowych skupiających przedstawicieli rolników, przedsiębiorców i przedstawicieli jednostek naukowo - badawczych działających na rzecz wdrażania projektów innowacyjnych na obszarach wiejskich. Jak pokazują dotychczasowe doświadczenia Polski i innych krajów UE tego typu współpraca jest rzadko podejmowana. Równocześnie dotychczasowe doświadczenia w tym zakresie wskazują, że taka współpraca przyczynia się do poprawy jakości produkcji w sektorze rolno-spożywczym, wprowadzania nowych bardziej efektywnych metod w łańcuchu dostaw żywności szczególnie na styku producent –

konsument oraz do wprowadzania nowych rozwiązań organizacyjnych i technicznych poprawiających jakość pracy i życia na obszarach wiejskich.

W celu aktywizacji potencjalnych partnerów (rolników, przedsiębiorców, doradców i jednostek naukowo – badawczych) w ramach Planu działania będą realizowane przedsięwzięcia przyczyniające się do podniesienia wiedzy wśród potencjalnych partnerów na temat korzyści wynikających ze współpracy w obszarze identyfikowania i wdrażania innowacji oraz sposobu wspierania takiej współpracy ze środków publicznych (np. szkolenia, seminaria, konferencje, wydawnictwa). Dodatkowo tworzona będzie baza projektów innowacyjnych oraz zapewnione będzie wsparcie dla jednostek doradczych i naukowo – badawczych w celu zwiększenia wiedzy i umiejętności w zakresie przygotowywania i realizacji projektów współpracy w obszarach wiejskich. Baza projektów będzie także powiązana z ogólnokrajowym systemem wspierania innowacji w celu wymiany informacji i umożliwienia koordynacji finansowania przedsięwzięć innowacyjnych i budowania ogólnej bazy wiedzy w tym zakresie na szczeblu krajowym i Unii Europejskiej.

Wskaźniki:

3 utworzone partnerstwa współpracy zgodnych z zakresem działania Współpraca (art.36) na rzecz innowacyjności w sektorze rolno – spożywczym i na obszarach wiejskich.

20 zorganizowanych seminariów szkoleniowo/informacyjnych.

1600 rolników, doradców rolnych, przedsiębiorców i przedstawicieli jednostek naukowo-badawczych uczestniczących w seminariach szkoleniowo/informacyjnych.

2. DZIAŁANIA KRAJOWEJ SIECI OBSZARÓW WIEJSKICH

Zgodnie z art. 68 ust. 2 lit. b rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), § 7 ust 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 marca 2009 r. w sprawie krajowej sieci obszarów (Dz. U. Nr 53, poz. 436) oraz Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, plan działania KSOW powinien zawierać siedem działań obligatoryjnych.

W Planie działania KSOW na lata 2014-2015, cele poszczególnych działań obligatoryjnych zostały ustalone w taki sposób aby zostały zrealizowane priorytety KSOW, określone wyniku przeprowadzonej szerokiej konsultacji, przyjęte w dniu 18 kwietnia 2013 r. przez Grupę Roboczą ds. Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

I. Identyfikacja i analiza możliwych do przeniesienia dobrych praktyk w zakresie rozwoju obszarów wiejskich oraz przekazanie informacji na ich temat.

Cele działania: identyfikacja przykładów dobrych projektów zrealizowanych w ramach programów UE w zakresie modernizacji rolnictwa, gospodarki żywnościowej i rozwoju obszarów wiejskich, promocja zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, przekazywanie informacji na temat dobrych praktyk oraz wspieranie ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu.

Formy realizacji działania:

- poprzez strony internetowe,
- biuletyn KSOW,
- publikacje informacji o zrealizowanych najlepszych projektach,
- opracowywanie i aktualizacja baz danych na temat dobrych praktyk,
- organizacja konkursów w celu wyłonienia najlepszych zrealizowanych projektów,
- konferencje, seminaria informacyjne, festyny, jarmarki,
- wyjazdy studyjne.

Odbiorcy: rolnicy, producenci rolni i przetwórcy, związki branżowe, stowarzyszenia działające w obszarze rolnictwa, gospodarki żywnościowej i rozwoju obszarów wiejskich, doradcy ośrodków doradztwa rolniczego, eksperci ds. rozwoju rolnictwa, gospodarki żywnościowej i obszarów wiejskich, samorządy, fundacje i inne organizacje działające w obszarze rolnictwa, gospodarki żywnościowej i rozwoju obszarów wiejskich.

II. Przeniesienie dobrych praktyk, projektów innowacyjnych oraz organizacja wymiany doświadczeń i „know-how”.

Cele działania: wspieranie działalności i promocja wspólnych form działania na rzecz innowacyjności w sektorze rolno – spożywczym i na obszarach wiejskich, promowanie rozwoju przedsiębiorczości, w tym rolniczej oraz wspólnych form działalności gospodarczej ze szczególnym uwzględnieniem agroturystyki i turystyki wiejskiej.

Formy realizacji działania:

- poprzez strony internetowe,
- biuletyn KSOW,
- publikacje,
- konferencje, seminaria, z udziałem innych krajowych sieci obszarów wiejskich, krajowych i międzynarodowych partnerów KSOW,
- wyjazdy studyjne i spotkania na których zainteresowane osoby będą mogły czerpać wiedzę na temat zrealizowanych najlepszych projektów i możliwości pozyskania funduszy UE na realizację planowanych projektów,
- wystawy, pokazy, targi, promujące dobre praktyki w rolnictwie, gospodarce żywnościowej i na obszarach wiejskich

Odbiorcy: rolnicy, producenci rolni i przetwórcy, związki branżowe, stowarzyszenia działające w obszarze rolnictwa, gospodarki żywnościowej i rozwoju obszarów wiejskich, doradcy ośrodków doradztwa rolniczego, eksperci ds. rozwoju rolnictwa, gospodarki żywnościowej i obszarów wiejskich, samorządy, fundacje i inne organizacje działające w obszarze rolnictwa, gospodarki żywnościowej i rozwoju obszarów wiejskich.

III. Przygotowanie programów szkoleniowych dla lokalnych grup działania w procesie tworzenia, w tym wymiana doświadczeń między lokalnymi grupami działania.

Cele działania: wzmocnienie efektywności zarządzania lokalnymi grupami działania (LGD), szczególnie w zakresie aktywizacji społeczności wiejskich oraz opracowywania i realizacji lokalnych strategii rozwoju

Formy realizacji działania:

- wspieranie opracowania materiałów informacyjnych i szkoleniowych dla LGD,
- organizacja szkoleń, seminariów, spotkań, e-learning,
- poprzez strony internetowe KSOW,
- analizy i publikacje.

Odbiorcy: lokalne grupy działania.

IV. Zarządzanie siecią.

Cele działania: wspieranie rozwoju Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, aktywizowanie partnerów sieci oraz prowadzenie ocen i analiz w zakresie realizacji zadań przez KSOW w zakresie wspierania wdrażania programów pomocy UE w obszarze rolnictwa, gospodarki żywnościowej i rozwoju obszarów wiejskich.

Formy realizacji działania:

- poprzez strony internetowe,
- biuletyn KSOW,
- spotkania, seminaria i konferencje poświęcone aktywizacji partnerów sieci,

- działania informacyjno-promocyjne o KSOW,
- analizy i oceny oraz monitorowanie działalności KSOW.

Odbiorcy: partnerzy KSOW i inni uczestnicy sieci (potencjalni partnerzy KSOW) działający w obszarze rolnictwa, gospodarki żywnościowej i rozwoju obszarów wiejskich.

V. Pomoc techniczna dla współpracy międzyterytorialnej i transnarodowej.

Cele działania: wspieranie projektów współpracy realizowanych przez LGD w ramach IV Osi PROW, wspieranie różnych form współpracy międzyterytorialnej w zakresie rozwoju obszarów wiejskich pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego oraz współpracy na poziomie krajowym w zakresie rozwoju obszarów wiejskich w krajach członkowskich UE,

Formy realizacji działania:

- wyjazdy studyjne,
- konferencje,
- seminaria,
- udział w targach,
- wymiana ekspertów.

Odbiorcy: partnerzy KSOW i inni uczestnicy sieci działający w obszarze rolnictwa, gospodarki żywnościowej i rozwoju obszarów wiejskich.

VI. Wspieranie współpracy międzyinstytucjonalnej, w tym międzynarodowej.

Cele działania: wspieranie efektywnego sposobu wymiany informacji na szczeblu krajowym i międzynarodowym w zakresie rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich, poprzez rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej i międzynarodowej

Formy realizacji działania:

- strony internetowe,
- biuletyn KSOW,
- seminaria, konferencje i wyjazdy studyjne,
- wystawy, pokazy, targi,
- powoływanie grup tematycznych dla planowania i organizowania inicjatyw w ramach wybranego tematu,
- organizacja spotkań dla poszczególnych podmiotów w ramach sieci, zarówno wśród partnerów z jednej grupy tematycznej jak i między grupami,
- porozumienia o współpracy krajowej i międzynarodowej.

Odbiorcy: partnerzy krajowi i międzynarodowi KSOW.

VII. Wymiana wiedzy oraz ocena polityki w zakresie rozwoju obszarów wiejskich.

Cele działania: zapewnienie oraz rozpowszechnianie informacji na temat zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, umożliwienie przepływu i rozpowszechnienia informacji na temat wyników realizacji PROW 2007-2013, a w szczególności osi III i IV do wszystkich podmiotów działających na obszarach wiejskich oraz do opinii publicznej, promocja priorytetów i działań w tym zakresie PROW 2014-2020.

Formy realizacji działania:

- strona internetowa,
- biuletyn KSOW,
- międzynarodowe, krajowe i regionalne konferencje i seminaria,
- spotkania i wyjazdy studyjne,
- publikacje o charakterze informacyjnym,
- oceny i analizy.

Odbiorcy: partnerzy KSOW i inni uczestnicy sieci działający w obszarze rolnictwa, gospodarki żywnościowej i rozwoju obszarów wiejskich.

Wdrażanie wyżej wymienionych działań będzie realizowane na szczeblu krajowym i wojewódzkim przez Sekretariat Centralny i sekretariaty regionalne. Sekretariaty zapewnią udział partnerów sieci w realizacji działania.

Ponadto Plan Działania zawiera cele działań, harmonogram realizacji działań objętych Planem działania w ujęciu kwartalnym oraz plan finansowy z podziałem na poszczególne działania objęte planem działania, w tym wskazanie szacunkowych kwot i łącznej wartości realizacji wszystkich zadań zaplanowanych w ramach poszczególnych działań oraz źródła ich finansowania.